16/01/2019

Η πνευματική πραγματικότητα του Μοναχισμού

/ Ορθόδοξες Προβολές

Του Κρικώνη Χρίστου, Ομ. Καθηγητού Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.

Γενικὲς παρατηρήσεις γιὰ τὸν Μοναχισμὸ

Ὁ Ὀρθόδοξος Μοναχισμός, πολυδιάστατη πνευματικὴ ἑνότητα στὴ μακραίωνη ἱστορικὴ πορεία του, ἀπετέλεσε μεγάλης σημασίας πραγματικότητα, ἀνέδειξε τὰ καλύτερα πνευματικὰ ἐπιτεύγματα, παρουσίασε τὰ εὐγενέστερα πολιτιστικὰ δημιουργήματα τῆς ἀνθρώπινης σοφίας καὶ γενικὰ ὑπῆρξε φορέας πνευματικότητος, παράγων πολιτισμοῦ καὶ κοινωνικῆς προσφορᾶς. Ὡς ἐκ τούτου ἐπέσυρε τὴν προβολὴ πολλῶν καὶ προκάλεσε τὸ ἐνδιαφέρον γενικότερα ὁλοκλήρου τοῦ πνευματικοῦ καὶ μὴ κόσμου.

Παράλληλα ὅμως εἶχε καὶ ἀρνητικὲς κριτικὲς ἀξιολογήσεις μὲ συχνὰ

ὑποκειμενικές, προσωπικὲς καὶ ἐνίοτε προκατειλημμένες ἐκτιμήσεις, ἀναφερόμενες σὲ κάποιες σκιερὲς πλευρὲς καὶ μεμονωμένες ἀτομικὲς παρεκκλίσεις τῆς κυρίας ἀποστολῆς του· φαινόμενα τὰ ὁποῖα εἶναι λογικὸ νὰ διαπιστώνονται σὲ κάθε ἀνθρώπινη κοινωνικὴ ὁμάδα.

Οἱ ἀντιμοναχικές, ἀντικρουόμενες πολλὲς φορὲς καὶ παρεξηγημένες, κριτικὲς ἔφθασαν στὸ σημεῖο νὰ χαρακτηρίζουν τὸν Μοναχισμὸ ὡς ἄρνηση ζωῆς, ὡς φυγὴ ἐκ τοῦ κόσμου καὶ τοὺς μοναχοὺς ὡς «ἄχρηστους» γιὰ τοὺς ἑαυτούς τους, ἀφοῦ στεροῦνται τῆς δυνατότητος νὰ δημιουργήσουν οἰκογένεια, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀντικοινωνικὰ στοιχεῖα, ἀφοῦ στοὺς κοινωνικοὺς ἀγῶνες τῆς καθημερινότητος εἶναι δυνατὸν νὰ στεφανωθοῦν «τὴν νόμιμον ἆθλησιν»· ὅτι ζοῦν ἐκτὸς κοινωνικῆς ζωῆς, στὴν ἀδράνεια καὶ ἀμεριμνησία, μακρυὰ ἀπὸ τὴν οἰκογενειακὴ καὶ κοινωνικὴ βιοπάλη!

Ὅμως, γιὰ ὅσους γνωρίζουν τὸν Μοναχικὸ βίο, ὁ Ὀρθόδοξος Μοναχισμὸς δὲν εἶναι ἄρνηση ζωῆς, οὔτε τοῦ κόσμου γενικῶς· εἶναι ἄρνηση τῆς ἁμαρτωλῆς ζωῆς, εἶναι κατάφαση τῆς πραγματικῆς, ἀληθινῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς. Στὸν Μοναχικὸ βίο ὅλα ἔχουν ἕνα κύριο σκοπό· νὰ ἀνυψώσουν τὴν ψυχὴ στὸν Θεὸ μὲ πνευματικοὺς ἀγῶνες καὶ ψυχοσωματικοὺς πόνους. Προκειμένου νὰ ἐπιτευχθεῖ ὁ ὕψιστος αὐτὸς σκοπός, ἡ ἕνωση μὲ τὸ θεῖον, ἀπαιτεῖται διπλὴ προσπάθεια, – ὡς ψυχοσωματικὴ ὀντότης- ἀπαιτεῖται προσπάθεια τόσο μὲ πνευματικὲς ἀσκήσεις, ὅσο καὶ μὲ σωματικοὺς πόνους, ἐπίμονη προσευχὴ ἀκόμη καὶ γιὰ ἐκείνους ποὺ δὲν προσεύχονται, ἐπίπονη ἐργασία, ἀγρυπνίες μὲ δάκρυα μετανοίας, προσφορὰ ἔργων βοήθειας σὲ ὅσους τὴν χρειάζονται, κοινὴ φιλοξενία καὶ ἄλλα συναφῆ.

Ὁ Μοναχισμὸς εἶναι ἡ πεμπτουσία τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας, ἡ δυναμικότερη καὶ συνεπέστερη αὐτοέκφρασή του.

Ἄλλωστε, ὅπως ἔχει παρατηρηθῆ, τὸ Ἅγιον πάντοτε προκαλοῦσε καὶ προκαλεῖ ἢ τὸ μεγάλο μίσος ἢ τὸν βαθὺ σεβασμό.

Προκαταβολικὰ πρέπει νὰ παρατηρηθεῖ ὅτι δὲν εἶναι εὔκολο ἕνας ποὺ εἶναι «ἐμπεπλεμένος ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις»[1], ζώντας μέσα στὸν κόσμο τὸν ἁμαρτωλὸ καὶ δεχόμενος τὴν ἄμεση ἐπίδρασή του, νὰ ἀναφερθεῖ γιὰ τὸν Μοναχισμό, ὅπου καὶ ἂν ἀκμάζει αὐτός, εἴτε στὸ Ἅγιον Ὄρος, εἴτε στὰ Μετέωρα, εἴτε ἀλλοῦ, πάντως σὲ χώρους, ὅπου κυριαρχεῖ τὸ ἱερὸ καὶ ἐπικρατεῖ τὸ Ἅγιο.

Ὁ Μοναχισμός, ὡς μυστικὴ ἀγάπη τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὸν Θεό, ἀνήκει στὴ φύση κάθε ψυχῆς καὶ εἶναι μία βαθειὰ κραυγὴ τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεό, εἶναι ἡ τάση καὶ ὁ συνεχὴς ἀγώνας γιὰ τὴν ἕνωσή του μὲ τὸν Θεὸ στὸ πρόσωπο τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ Λόγου. Ἔτσι ὁ Χριστὸς γίνεται ὁ σκοπὸς κάθε ἀνθρωπίνης

ὑπάρξεως.

Στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας εἰσέρχεται κανεὶς καὶ ἐπιδιώκει, μὲ τὴν οὐσιαστικὴ συμμετοχή του στὰ μυστήριά της, νὰ ἑνωθεῖ μὲ τὸν Χριστὸ καὶ νὰ θεωθεῖ. Ἄλλωστε ὁ σκοπὸς τῆς ὑπάρξεως στὸν κόσμο τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας εἶναι ὁ κάθε ἄνθρωπος νὰ ἐνταχθεῖ στὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, δηλαδὴ στὴν Ἐκκλησία, γιὰ νὰ μπορέσει νὰ ἐπιτύχει μὲ τὴν «μόρφωσιν τοῦ Χριστοῦ ἐν ἑαυτῷ»[2] τὴν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι θεανθρωποποίησή του. Μάλιστα ὁ ἄνθρωπος τῆς Ὀρθοδόξου παραδόσεως μόνο μέσα σ’ αὐτὸ τὸ πλαίσιο τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς ἡ προσωπικὴ εὐθύνη καὶ ἡ συνεχὴς προσπάθεια τοῦ κάθε πιστοῦ ἐναρμονίζεται μὲ τὴ Θεία Χάρη, ἡ ὁποία ἐνδυναμώνει τὴν ἀνθρώπινη θέληση. Ἡ ἐν Χριστῷ τελείωση προϋποθέτει ἐν Χριστῷ ζωὴ σὲ κάθε διάστασή της. Ἔξω ἀπὸ τὴν κοινωνία τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξει δυνατότητα σωτηρίας. Δὲν μπορεῖ νὰ περιμένει κανεὶς τὴ σωτηρία ἀπὸ τὶς δυνάμεις τοῦ κόσμου μὲ τὶς ὁποῖες πολλὲς φορὲς ταυτίζεται.

Στὴ γῆ ὑπάρχουν πάντοτε ἄνθρωποι ποὺ δὲν εἶναι διατεθειμένοι, ἀλλὰ ἴσως καὶ δὲν μποροῦν, νὰ συμβιβασθοῦν μὲ τὶς ἀπαιτήσεις μίας ὀργανωμένης κοινωνικῆς ζωῆς μέσα στὴν ὁποία συμβαδίζει μαζὶ μὲ τὴν ἀσφάλεια καὶ τὴν ἄνεση ὁ ἀνταγωνισμός, ἐνίοτε ἀθέμιτος, ἡ ἀπάτη καὶ ἡ ἀνειλικρίνεια στὶς προσωπικὲς σχέσεις.

Σ’ αὐτὴν τὴν πραγματικότητα οἱ ἄνθρωποι ἀντιδροῦν κατὰ διαφόρους τρόπους καὶ ἀνάλογα μὲ τὴν ψυχοσύνθεσή τους, τὴν ἀγωγὴ καὶ τὸν χαρακτήρα τους.

Ἔτσι: οἱ πιὸ ἀδύναμοι χαρακτῆρες συντρίβονται κάτω ἀπὸ τὸ βάρος τῶν περιστάσεων, ποὺ ἀντιμετωπίζουν στὴν καθημερινὴ κοινωνικὴ ζωή τους.

Οἱ πιὸ θαρραλέοι, ἀκολουθοῦν δρόμους ἐξωκοινωνικούς, τοὺς ὁποίους χαράσσουν εἴτε οἱ ἐπικρατοῦσες κοινωνικοπολιτικὲς συνθῆκες, εἴτε ἡ ἰδιαίτερη νοοτροπία τους.

Ἄλλοι γίνονται ἐπαναστάτες κάθε μορφῆς καὶ τέλος ὑπάρχουν καὶ κάποιοι ἄλλοι, ἀρνούμενοι τὸν κόσμον, ἀναζητοῦν καταφύγιο ἐκεῖ ὅπου διαβλέπουν ὅτι ὑπάρχει ἠρεμία, σταθερότητα καὶ ἀλήθεια, δηλαδὴ κοντὰ στὸν Θεό.

Αὐτοί, συναισθανόμενοι βαθύτατα τὴν ἀγωνία τῆς ὑπάρξεώς τους σὲ ἕνα κόσμο χαώδη, χωρὶς ἐλπίδα καὶ σταθερὸ φωτεινὸ προσανατολισμό, παίρνουν συχνὰ τὸν δρόμο ποὺ τοὺς ὁδηγεῖ μακράν τοῦ κόσμου, γιὰ νὰ ἀναζητήσουν ἐκεῖ καὶ νὰ βροῦν τὴν ἐξωτερικὴ ἀλλὰ κυρίως τὴν ἐσωτερικὴ ἠρεμία, «πρὸς τὸ ἡσυχᾶσαι», νὰ συναντήσουν τὸν ἑαυτό τους καί, ὅπως λέγουν «ἐπισκέψασθαι ἑαυτοὺς»[3], γιὰ νὰ συζητήσουν μὲ τοὺς ἑαυτούς τους, ἐνώπιος ἐνωπίῳ καὶ προπάντων δὲ γιὰ νὰ μιλήσουν μὲ τὸν Δημιουργό τους, τὸν Θεό. Ἐνώπιον αὐτοῦ, εἶναι ἀποφασισμένοι νὰ

παρουσιάσουν γυμνὴ καὶ ἀληθινὴ τὴν ὕπαρξή τους, ἀπηλλαγμένη ἀπὸ κάθε περίτεχνο περικάλυμμα τῆς ἀνθρώπινης ἐφευρετικότητος. Ἐκεῖ, στὸν χῶρο αὐτὸ τῆς ἐρημίας, μακρυὰ ἀπὸ τὸν κόσμο ἀνταλλάσσουν τὴ συντροφιὰ καὶ κοινωνικότητα τῶν ἀνθρώπων μὲ τὴν ἐπικοινωνία τους μὲ τὸν Θεό.

Ἔτσι, ὑπ’ αὐτὴ καὶ μὲ αὐτὲς περίπου τὶς προϋποθέσεις δημιουργήθηκε ὁ Μοναχισμὸς καὶ εἰδικὰ ὁ ἕνας ἀπὸ τοὺς τύπους του, ὁ ἐρημικὸς ἡσυχασμός.

Β΄ Τιμ. 2, 4.
Γαλ. 4, 19.
Γρηγορίου Θεολόγου, Λόγος Α΄, Εἰς τὸ Ἅγιον Πάσχα, 1. PG 35, 396Β. Βλ. Π. Χρήστου, Τὸ μήνυμα τοῦ Ἁγίου Ὄρους, «Ἀθωνικὴ Πολιτεία, ἐπὶ τῇ χιλιετηρίδι τοῦ Ἁγίου Ὄρους», Θεσσαλονίκη 1963, σ. 93 ἑ.

ΠΗΓΗ: agiazoni.gr / www.pemptousia.gr

ΦΩΤΟ: agiameteora.net